

ZALA MEGYE TELEPÜLÉSEINEK KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA 2013-BAN A STATISZTIKA TÜKRÉBEN

2013-ban Zala megyében az adatszolgáltató könyvtárak száma kis mértékben változott, összesen 277 könyvtár szolgáltatott statisztikai adatokat. Ebből funkciója alapján 1 megyei, 8 városi, 1 városrészi, 11 községi nyilvános könyvtár, 236 könyvtári információs és közösségi hely, továbbá 5 egészségügyi, és 8 egyéb szakkönyvtár, 4 felsőoktatási, 2 egyéb könyvtár.

A települési könyvtárak közül a városi ellátást érintő egyik változás, hogy a megyei jogú város fenntartásába átkerülő megyei könyvtár és a zalaegerszegi városi könyvtár összevonásra került, a létrejött intézmény új neve Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár. Pacsa városi könyvtára szerződés alapján továbbra is szolgáltatást rendelt meg a megyei könyvtártól, így a könyvtári információs és közösségi helyek között tartjuk nyilván.

A városrészi könyvtárak száma eggyel csökkent, mivel Zalaegerszegen az Apáczai ÁMK működése módosult. A létrejövő Zalaegerszegi Városrészek Művelődési Központja és Könyvtára intézménybe beolvadt fiókként a korábbi Izsák ÁMK könyvtára is.

A 2012 végén megkötött új megállapodások alapján a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer átalakult, a korábbi mozgókönyvtári ellátás megújult és centralizálódott, hiszen a megyei könyvtár feladatává vált az egész megyében a könyvtári információs és közösségi helyek könyvtári ellátása. Söjtör és Cserszegtomaj csatlakozásával a szolgáltató helyek száma tovább emelkedett, ugyanakkor Dobronhegy nem igényelte a továbbiakban az ellátást, az önálló működtetést választotta. Így 236 könyvtári információs és közösségi hely működött a megyében, 1 városban és 235 községben.

ADATSZOLGÁLTATÓ KÖNYVTÁRAK FUNKCIÓJA	2013.
Megyei könyvtár	1
Városi könyvtár	8
Városrészi könyvtár	1
Községi nyilvános könyvtár	11
Könyvtári információs és közösségi hely	236
Települési könyvtárak összesen	257
Egészségügyi szakkönyvtár	5
Egyéb szakkönyvtár	8
Felsőoktatási könyvtár	4
Egyéb könyvtár	2
Összesen	276

Továbbra is két kicsi zalai településen nem volt könyvtári szolgáltatás (Iborfia, Sénye).

A Nyilvános Könyvtárak Jegyzékén 2013. végén Zala megyéből 23 könyvtár szerepelt, köztük a megyei könyvtár, 9 városi könyvtár, 9 községi könyvtár, 3 szakkönyvtár és 1 főiskolai könyvtár. A megyéből 2013-ban új könyvtár nem került fel a jegyzékre; két szolgáltatóhellyé váló könyvtár (Söjtör, Cserszegtomaj) került le listáról. A községi nyilvános könyvtárak közül nem szerepel a jegyzéken Dobronhegy és Kehidakustány könyvtára, ugyanakkor KSZR szolgáltatást sem vesz igénybe.

A kistelepülési ellátás 2013. évi átszervezése, szakmai és finanszírozási átalakulása sok feladatot jelentett, ugyanakkor a kistelepüléseken szolgáltatást végző könyvtárak nem változtak, a megyei könyvtár mellett ugyanazok a városi könyvtárak végezték az ellátási feladatokat, mint korábban. Az önálló működtetést választó községek közül 3 település továbbra

is igénybe vette a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár ellátórendszeri szolgáltatásait, és nyilvános könyvtárként költségvetési forrásból rendelte meg a könyvtári ellátást.

A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár 236 településsel kötött kistéleplési ellátási megállapodást, hat városi könyvtárral pedig megállapodott a közvetlen szolgáltatói feladatok ellátására. A szolgáltatás finanszírozása a megyében 164 millió Ft állami támogatásból valósult meg.

A megyei könyvtár közvetlenül 80 község és 1 városi könyvtár (Pacsa) számára biztosított kistéleplési könyvtári ellátást. A keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár 30, a hévízi Gróf I. Festetics György Művelődési Központ Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény 5, a Városi Könyvtár Lenti 50, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár 43, a letenyei Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár 26 községi szolgáltató hely ellátókönyvtára volt 2013-ban.

Az alábbi táblázatban összegeztük, hogy a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, illetve a hat városi könyvtár milyen arányban és formában vettek részt más települések ellátásában.

Szolgáltató könyvtár	KSZR szolgáltatás	Ellátórendszeri szolgáltatás	Hálózatgondozás	Ellátott települések összesen
Fejér György Városi Könyvtár, Keszthely	31	3	3	37
Városi Könyvtár, Lenti	50			50
Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	43		3	46
Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár	81		1	82
Fáklya Műv. Közp. és Könyvtár, Letenye	26			26
Festetics Műv Közp. és Könyvtár, Hévíz	5		1	6
Összesen	236	3	8	247

2013-ban 17 helyen működött fiókkönyvtár, a megyei könyvtárnak 4, a keszthelyi városi könyvtárnak 1, a lenti városi könyvtárnak 4, a nagykanizsai városi könyvtárnak 6, a Zalaegerszegi Városrészek Művelődési Központja és Könyvtárának 1, a kehidakustányi községi nyilvános könyvtárnak 1 fiókkönyvtára volt.

Az önkormányzati könyvtárakban 1 936 148 db-os dokumentumállomány, 3157 féle kurrens folyóirat és 811 számítógép állt a használók rendelkezésére.

A dokumentumgyarapodás mértéke emelkedett. Az év folyamán összesen 49 544 db-bal gyarapodott a könyvtárak leltári állománya, 99 064 eFt értékben. Ez 13 287 db-al (39 165 eFt értékben) magasabb, mint a 2012. évi gyarapodás. A leltározott dokumentumok átlagára 2000 Ft volt. Az emelkedés elsősorban annak köszönhető, hogy a kistéleplési ellátáshoz állami támogatás állt rendelkezésre, így a gyarapításra fordított összeg megháromszorozódott a könyvtári információs közösségi helyek számára. 2013-ban összesen 32 080 darab volt a gyarapodás, 18 397 db-bal több volt több a szolgáltatáshoz beszerzett állomány nagysága, mint az előző évben. A beszerzésre fordított összeg 64 666 eFt volt.

A kurrens időszaki kiadványok (példányok) száma szintén emelkedett, 2013-ban 3157 volt a folyóirat előfizetések száma, 561-gyel több, mint az elmúlt évben. A községi nyilvános

könyvtárak közül 4 településen nem volt kurrens folyóirat előfizetés (Kehidakustány, Murakeresztúr, Túrje, Zalaszentő).

Az előző évi beszerzések alapján 16 önkormányzat kapott *érdekeltség-növelő kiegészítő támogatást*, összesen 10.588 eFt-ot, amely tovább növelte az évi dokumentum beszerzési keretet.

A könyvtárhasználati adatok megyei szinten csak kis mértékben változtak: a regisztrált könyvtárhasználók száma 51 082, az aktív használók száma 43 072 volt. A könyvtári információs és közösségi helyeken a szolgáltatások minőségi javulása egyenlőre nem mutat lényeges eredményt a könyvtárhasználat növekedésében: 365 fővel (3%) több regisztrált használót és 1270-nel (9%) több aktív használót mértünk 2013-ban, mint az előző évben.

A személyes látogatások szintén csökkentek: 625 967 alkalommal (4 %-al kevesebbszer) keresték fel a beiratkozottak a könyvtárakat az előző évhez képest. A megyei összesítés alapján a könyvtárakban, helyben egyre kevesebben interneteznek, több mint 10 ezerrel (8%-al) kevesebb használatot regisztráltak a könyvtárak, mint az elmúlt évben (összesen 143 253 alkalom volt).

A távhasználatok (telefon, fax, OPAC, honlap) száma a megyében kis mértékben (3%) csökkent; 2013-ban a mérések szerint összesen 1 034 898 volt. A falvakban még nagyon alacsony a távhasználat, ugyanakkor folyamatosan emelkedést mutat, a könyvtári információs és közösségi helyeken 552-vel több (24%) távhasználatot regisztráltak, mint az elmúlt évben.

A kölcsönzött dokumentumok száma a megye települési könyvtáraiban összesen 854 707 volt, és 557 907 db dokumentumot vettek kézbe helyben az olvasók. Az előző évi adatokhoz képest megyei szinten a kölcsönzések száma 1%-ot, a helyben használatok száma 8%-ot csökkent.

Egy regisztrált olvasó átlagosan 12 alkalommal kereste fel a könyvtárát az év során, 2-3 alkalommal internetezett, 17 dokumentumot kölcsönzött és 11 dokumentumot használt helyben.

A 14 év alatti beiratkozott olvasók száma 7%-al több, mint 2012-ben, összesen 16 454 gyermekolvasót regisztráltak a zalai közkönyvtárakban. Az összes regisztrált olvasónak 32%-a volt 14 év alatti. A 14 év alattiak körében a személyes használatok száma összesen 242 360 alkalom volt, ami az összes személyes használat 38%-a.

A 14 év alattiak körében a kölcsönzött dokumentumok száma 7%-ot emelkedett az elmúlt évhez képest, összesen 265 364 db volt. A helyben használt dokumentumok száma 2013-ban a 14 év alattiak körében 198 009 volt, ami az összes helybeni használat 35%-a. Egy beiratkozott gyermekolvasó az év folyamán átlagosan 15 alkalommal kereste fel a könyvtárát, 16 db könyvet kölcsönzött ki, valamint 12 db-ot használt helyben.

A könyvtárközi kölcsönzések száma az előző évhez képest 21 %-al emelkedett; a zalai könyvtárakhoz beérkezett kérések száma 1656 db-bal volt több: összesen 7758 kérés. A könyvtárközi szolgáltatást biztosító könyvtárak elsősorban az eredeti dokumentumot küldték el a kérő könyvtárnak (7 606 db-ot), nyomtatott formában 11-et, elektronikus formában 138-t juttattak el.

A zalai könyvtárakból elküldött kérések száma viszont csökkenést mutat, összesen 5 503 db volt 2013-ban. A legtöbbet eredeti formában kapták meg a könyvtárak (5310-et), nyomtatott formában 377, elektronikus formában 241 kérés teljesítésére került sor.

A zalai közkönyvtárakban összesen 80 489 referenz kérdést regisztráltak, az előző évhez képest 3 %-kal többet.

A megye könyvtárainak munkáját, az olvasóközönsséggel tartott kapcsolatukat nagymértékben segítette a közösségi és közművelődési programok szervezése. A zalai

önkormányzati könyvtárakban 2013-ban összesen 2 893 rendezvényt tartottak. Ezeket a programokon összesen 153 624 résztvevőt regisztráltak.

Megemlékeztünk többek között a *Költészet napjáról*, a *Népmese napjáról*. A hagyományosan megrendezett *Ünnepi Könyvhéten* és a *Zalai Gyermekkönyvhetek* során számos rendezvényre került sor a megyében. Ez utóbbi rendezvénysorozatokhoz programfüzetet készítettünk. Az *Internet Fiesta* rendezvényein a számítógépes információszolgáltatásra és az elektronikus ügyintézés lehetőségére hívtuk fel a figyelmet.

A megyei összefogással megvalósuló rendezvények közül kiemelkedett az *őszai könyvtári napok* programsorozata, amely a Nemzeti Kulturális Alap pályázati támogatásából valósult meg, és a kistéleplési ellátás keretében is szerveztünk rendezvényeket. 2013-ban *Könyvtárak az emberi kapcsolatokért* címmel került sor arra a programsorozatra, amelybe Zala megyéből szinte valamennyi városi könyvtár, több községi és iskolai könyvtár is bekapcsolódott. A koordinátori teendőket a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár látta el. Különösen jó volt a fogadtatása a *Könyves Vasárnap* programjainak. A megyei média rendszeresen tudósított az egyes eseményekről. Honlapunkon a teljes megyei programról tájékozódni lehetett. A programokat az országos internetes oldalon is rögzítettük: 24 zalai településen 136 program volt 7.329 fő részvételével.

2003-ban ünnepelte 60. születésnapját a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár és 50. jubileumát a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár József Attila Városi Tagkönyvtára. Mindkét könyvtárban ünnepséggel emlékeztek meg a könyvtárak, ezen kívül a megyei könyvtár ebből az alkalomból megjelentette CD-n az *50 év a város szolgálatában* című képeskönyvet.

A megyei könyvtári szolgáltatásokat érintő legjelentősebb pályázatok 2013-ban az alábbiak voltak:

A *Nemzeti Kulturális Alap*nál a megyei könyvtár sikeresen szerepelt négy pályázaton, a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár új arculatának kialakítására 1.351.000 forint; rendezvényekre Zala megyében az Országos Könyvtári Napok keretében 999.000 forint; Új szolgáltatások bevezetése mobil eszközökre alkalmazva könyvtári környezetben című szakmai napokra 448.000 forint; a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár állományvédelmi műhelyének tevékenységéhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzésére 407.000 forint támogatást nyert.

A megyei könyvtár két *európai uniós* pályázatának megvalósítása volt folyamatban 2013-ban:

- TÁMOP-3.2.4.A-11/1-2012-102 kódszámmal *Olvasás, megértés, érvényes tudás támogatása könyvtári eszközökkel Zala megyében* címmel konzorcium (megyei könyvtár és a keszthelyi és lenti városi könyvtárak) formában pályáztunk közel 50 milliós projekt megvalósítására. A projekt egy év várakozás után 2013 őszén indulhatott el, a megvalósítása 2014. december 31-ig tart.
- TÁMOP-3.2.12-12/1-2012-0027 kódszámmal *Zala megyei könyvtárosok összehangolt továbbképzése* címmel (szintén konzorcium) formában, 5 könyvtár (a megyei könyvtár mellett a letenyei Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár, a Zalaegerszegi Városrészek Művelődési Központ és Könyvtár, valamint a BGF zalaegerszegi kara könyvtárának) részvételével pályáztunk 23 millió forint támogatásra. A pályázat megvalósítása 2013 szeptemberében indult el és 2015 februárjában fejeződik be.

A városi könyvtárak közül a zalaszentgróti Városi Könyvtár és Művelődési-Felnőttképzési Központ és a zalalövői „Salla” Művelődési Központ és Könyvtár valósított meg önálló projektként európai uniós pályázatot.

- A TIOP-1.2.3-11/1-2012 operatív program keretében a zalaszentgróti könyvtár 7 970 514 Ft, a zalalövői könyvtár 6 618 471 Ft támogatásból finanszírozta az infrastruktúrafejlesztést. Zalalövön megújult a gyermekkönyvtár, és bővült az olvasói tér. Mindkét könyvtárban különböző korszerű IKT eszközök beszerzésére került sor 2013-ban.
- A „Salla” Művelődési Központ és Könyvtár a TÁMOP-3.2.4.A-11/1-2012 operatív program keretében 18 547 040 Ft támogatásból az élethosszig tartó tanulást támogató programot valósított meg. A projekt 2014 márciusáig tart.

A Zala megyei könyvtárak összes alapterületének nagysága 2013 végén 23.852 m² volt. A legnagyobb alapterületen (5600 m²) a nagykanizsai városi könyvtár működik. A megyei könyvtár alapterülete a tagkönyvtárral és fiókkönyvtárakkal együtt 2602 m². A legkisebb alapterületű városi könyvtárak a zalalövői és a zalakarosi. A községi könyvtárak átlagos alapterülete 159 m², a könyvtári információs és közösségi helyek átlagos alapterülete 43 m².

A nyitvatartási napok összesített száma a tárgyévben a zalai települési könyvtárakban 33 040 volt. A városokban működő könyvtárak átlagosan 5 napon 34 órát voltak nyitva 2013-ban. A községi könyvtárak átlagosan 4 napon 18 órában várták a látogatókat. A könyvtári információs és közösségi helyeken átlagosan 3 napon 9 órással nyitva tartással működtek.

A legtöbb (146) könyvtár (többségében szolgáltató helyek) hetente 2 napot volt nyitva, 7 szolgáltató hely viszont csak hetente egyszer nyitott ki; 3 napot 37, 4 napot 13, 5 napot 44, 6 napot 10, 7 napot 1 könyvtár tartott nyitva hetente.

Az önkormányzati fenntartású könyvtárakban (a szolgáltató helyekkel együtt) 373 fő dolgozott szakmai munkakörben, köztük 165-en rendelkeztek felsőfokú végzettséggel, 208 fő középfokú végzettséggel. 107 fő teljes munkaidőben, 165-an részmunkaidőben, 101-an önkéntesként illetve megbízási díjasként dolgoztak. Teljes munkaidőre átszámítva a szakmai munkakörben dolgozók száma 2013-ban 135 fő volt.

A könyvtári szolgáltatásokról sokat mondó információkat adnak a teljesítménymutatók. A legfontosabb viszonyszámokat (használó arány, dokumentumellátottság, települési ellátottság, beszerzési kvóta) tekintve megállapítható, hogy Zala megye lakosságának 18 %-a könyvtárhasználó (használó arány), átlagosan egy lakosra közel 7 kötet (település ellátottsága), a könyvtárakban egy regisztrált használóra 38 kötet (használó ellátottság) állt rendelkezésre. Állománygyarapításra a települések lélekszámát figyelembe véve, 1 lakosra vetítve 352 Ft-ot (beszerzési kvóta) fordítottak a megye könyvtárai.

Sebestyénne Horváth Margit

